

באותה שעה, אָכַל אִישׁתֵּהּ – אם שהה המת מחוץ למים ורק אחר
זמן ראוהו העדים, מִיתָפַח תָּפַח – דרך המת לתפוח אחר שהעלוהו
ליבשה ומשתנה צורתו, ואין מעידין עליו.

משנה

משנתנו ממשיכה לעסוק בדיני עדות לאשה שמת בעלה באופן
שנפל למים: נָפַל לַמַּיִם ונעלם מעיני העומדים שם, בֵּין בְּמֵיִם שֵׁשׁ
לָהֶן סוּף – שסופם נראה ממקום הנפילה, בֵּין בְּמֵיִם שֵׁשָׁן לָהֶן סוּף,
אִשְׁתּוֹ אֶסְוִיהָ להינשא לאחר, שאפשר ששהה חי במים יום או
יומיים ויצא מן המים אחר שהלך העד, והרי היא אשת איש. זו
דברי רבי מאיר. וכן אָמַר רַבִּי מֵאִיר, מַעֲשֶׂה בְּאֶדָם אַחֵר שֶׁנָּפַל לְבוֹר
הַיָּדוּל שהיה מלא מים, וטבע ונָעַל מן המים אַחֵר שְׁלֹשֶׁה יָמִים וְחִי.
דעה חולקת בענין מים שיש להם סוף: אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַעֲשֶׂה בְּסוּמָא
שֶׁיָּרַד לַטָּבֹל בְּמַעְרָה, וַיֵּרַד מוֹשְׁבוֹ – מלווהו אחריו לתוך המים, ולא
יצאו משם. וְשֵׁהוּ העומדים ליד המערה שיעור זמן של כְּרִי שְׁתַּצָּא
נִפְשָׁם של העירוי ומלווהו, וְהִשְׁאִיו חכמים אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם בחזקת
שמתו, שכיון שמים אלו יש להם סוף (במערה), והעומדים שם ראו
שלא עלו בשיעור זמן של 'כדי שתצא נפשו', יש להחזיר את
נשותיהם.
מעשה במים שאין להם סוף: וְשׁוֹב מַעֲשֶׂה בְּעֵסָא, בְּאֶחָד שֶׁשָּׁלְשׁוּהוּ
לִים בחבל וְכִשְׁבָּאוּ להעלותו לֹא עָלְתָה בְּיָדָם אֱלָא רִגְלוֹ, וְאָמְרוּ
הַכְּמִים, אם נקטעה רגלו מן הַאֲרָבּוּבָה וְלִמְעָלָה שבכך נעשה
טריפה, תִּנְשָׂא אִשְׁתּוֹ. אבל אם נקטעה רגלו מן הַאֲרָבּוּבָה וְלִמְטָה,
לֹא תִנְשָׂא אִשְׁתּוֹ, משום שבמים אלו שאין להם סוף יש לחשוש
שמה עלה במקום אחר, ועדיין חי הוא.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תַּנּוּ רַבִּנּוּ, נָפַל לַמַּיִם, ונעלם מעיני
העומדים שם, בֵּין בְּמֵיִם שֵׁשׁ לָהֶן סוּף, בֵּין בְּמֵיִם שֵׁשָׁן לָהֶן סוּף,
אִשְׁתּוֹ אֶסְוִיהָ להינשא, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר, וְהַכְּמִים אומרים, אם נפל
למים שֵׁשׁ לָהֶן סוּף, אִשְׁתּוֹ מוֹתֶרֶת. ואם נפל למים שֵׁשָׁן לָהֶן סוּף,
אִשְׁתּוֹ אֶסְוִיהָ.
הגמרא מבארת מה הם 'מים שיש להם סוף': הִכִּי דְמִי – מה הם
מֵיִם שֵׁשׁ לָהֶן סוּף. אָמַר אֲבִי, כָּל שֶׁעוֹמֵד בְּמִקוֹם הַנִּפְלִיהָ וְרוֹאֶה
את גבולות מקוה המים מֵאַרְבַּע רִוּחוֹתָיו, והיינו שרואה את כל
גבולותיו באופן שלא יתכן שהנופל יצא מן המים ולא ראוהו.
מביאה הגמרא מעשה בענין זה: הָהוּא נִבְרָא דְּבִשְׁבַע בְּאִמָּא דְּסַמְכִי
– אדם אחד טבע באגם של מקום הנקרא 'סמכי'. ולאחר ששהה
העד שיעור זמן שתצא נפשו, וְנִבְרָא דְּבִשְׁבַע רַב שִׁילָא לְדָבִיתָהּ – השיא
רב שילא את אשתו בחזקת שמת. אָמַר לִיהָ רַב לְשִׁמְוֵאל, הָא
נִשְׁמָתָהּ – הבה נגדה את רב שילא, שהשיא את אשתו של הטובע,
שלא כהלכה. אָמַר לִיהָ שְׁמוּאֵל לְרַב נִשְׁלַח לִיהָ בְּרִישָׁא – קודם
שאנו מטילים עליו נידוי, נברר אצלנו מדוע פסק בן, האם נחלק על
עיקר הדין, ואז הוא חייב נידוי. או שטעה בדין, ויחזור בו ולא יהא
חייב נידוי. שִׁלְחוּ לִיהָ לְרַב שִׁילָא, האם הטובע בְּמֵיִם שֵׁשָׁן לָהֶן
סוּף, אִשְׁתּוֹ אֶסְוִיהָ או מוֹתֶרֶת. שִׁלַּח לָהּ, אִשְׁתּוֹ אֶסְוִיהָ. שוב שלחו
לשאלו אותה, וְנִבְרָא דְּסַמְכִי האם הוא נחשב מֵיִם שֵׁשׁ לָהֶן סוּף או
מֵיִם שֵׁשָׁן לָהֶן סוּף. שִׁלַּח לָהּ רַב שִׁילָא, מֵיִם שֵׁשָׁן לָהֶן סוּף הוּא.
שלחו לו רב ושמואל, וְרַב מֵאִיר מַעֲמָא עֲבֵד הִכִּי – אם כן, מדוע
פסקתם שאשתו מותרת להינשא. השיב להם רב שילא מִיִּמְעָא
מִיִּנְיָא – אכן טעות היתה בידי, אֲנָא סָבְרִי בֵּין דְּקוּוֹ וְקִינְיָ – אני
סברתי, שכיון שמי האגם עומדים במקומם ואינם כמים חיים
המסייעים לשוט למרחוק, לכן בְּמֵיִם שֵׁשׁ לָהֶן סוּף דְּמִי – דינם
כמים שיש להם סוף שאין לחשוש בהם שמה עלה במקום אחר,
שהרי אם היה עולה ושט למקום אחר היו העדים רואים אותו.
וכיון שלא ראוהו שט על כרחך שטבע. וְלֹא הִיא – אבל עתה רואה
אני שאין הדבר כן. אֲלֵא בֵּין דְּאִיבָא גַּלְי – כיון שישנם גלים באותו
אגם, אִימור גַּלְי אֲשֶׁפְּלוּן – יש לחשוש שהגלים השפילוהו,
כלומר, לקדוהו למקום רחוק באופן שהעומד על שפת האגם אינו

קִירֵב מִיתָתוֹ על ידי שפירכס יותר מדאי, ולכן אין השוחט גולה,
שאין חיוב גלות כשדבר אחר קירב את מיתתו. מבארת הגמרא:
מֵאִיר בִּינְיָהּ – באיזה אופן יש הבדל בין שני הטעמים שאינו גולה.
באופן דְּשִׁחְמָה בְּבִרְתָּא דְּשִׁישָׁא – ששחטו בשוגג בבית העשוי
משיש שאין שם רוח ופְּרִכִּים – והתנענע הנשחט, שלפי הלשון
שאינו גולה משום החשש שהרוח בלבלתו, כאן גולה, משום שאין
כאן רוח. אולם לפי הלשון שאינו גולה משום שהנשחט קירב
מיתתו, אף באופן זה אינו גולה משום שהנשחט פירכס וקירב
מיתתו. אִי גַּמִּי – אופן נוסף שיש בו הבדל בין שני הטעמים,
דְּשִׁחְמָה בְּבִרְתָּא – באופן ששחטו בחוץ מקום שיש שם רוח ולא
פְּרִכִּים הנשחט, שלפי הלשון שאינו גולה משום שהרוח בלבלתו,
אף כאן יש לחוש שמא הרוח בלבלתו, ואינו גולה. אולם לפי
הלשון שאינו גולה משום שהנשחט קירב מיתתו, באופן זה גולה
כיון שלא פירכס הנשחט ולא קירב את מיתתו.

שנינו במשנה: אין מעידין על המת אלא אם ראוהו עד שלשה
ימים למיתתו, רַבִּי יְהוּדָה בן בבא אָמַר לֹא כָּל וְכוּ' האדם ולא כל
המקום ולא כל השעות שוין. מסתפקת הגמרא: אִיבְיָא לָהּ, רַבִּי
יְהוּדָה בן בבא לְקוּלָא פְּלִיג – האם רבי יהודה בן בבא בא להקל על
תנא קמא. כלומר, על מה שאמר תנא קמא שאין מעידין אלא עד
שלשה ימים, בא רבי יהודה להקל ולומר שיש לך אדם או מקום
או שעה שאין המת ממחר להשתנות, ולכך אפשר להעיד עליו
אפילו לאחר שלשה ימים. או שמא לְחוּמְרָא פְּלִיג – הוא חולק ובא
להחמיר על תנא קמא, שאילו תנא קמא סובר שתמיד אפשר
להעיד על הכרת מת בתוך שלשה ימים, ובא רבי יהודה לחלוק
ולהחמיר שאפילו בתוך שלשה אין מעידין עליו, משום שיש
פעמים שהמת ממחר להשתנות אפילו בתוך שלשה ימים.

הגמרא מביאה ראייה לפשוט את הספק: תָּא שְׁמַע, דְּהָהוּא נִבְרָא –
היה אדם דְּבִשְׁבַע בְּעִיר בְּרַמִּי, וְאִסְקוּהוּ אֲבִי הָדִיא – והעלוהו אל
מקום ששמו בי הדיא, וזה היה לְבִתָּר הַלְתָּא יוֹמִין – אחר שלשה
ימים מהטביעה, וְאִנְסְבָה רַב דִּימִי מְנַהֲרָעָא לְדָבִיתָהּ – והשיא רב
דימי את אשתו על פי העדים שהכירוהו. וְתו – ועוד מעשה דומה,
הָהוּא נִבְרָא דְּאִבְשָׁבַע בְּדִגְלָת – אדם שטבע בנהר דגלת, וְאִסְקוּהוּ
אֲנִישָׁרָא דְּשִׁבְיָתָנָא – והעלוהו על הגשר של שביסתנא, וְאִנְסְבָה
רַבָּא לְדָבִיתָהּ אֲפּוּסָא דְּשׁוּשְׁבִינִי – והשיא רבא את אשתו על פי
עדות שושביניו, והיה זה לְבִתָּר חֲמִשָּׁה יוֹמִי – לאחר חמשה ימים
מהטביעה. וּמַעֲתָה אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא – מובן הדבר אם תאמר שרבי
יהודה לְקוּלָא פְּלִיג על תנא קמא וסובר שמעידין אפילו אחר
שלשה ימים, אם כן אִינְהוּ דְּעֵבִיד בְּרַבִּי יְהוּדָה בן בבא – רב דימי
ורבא פסקו והתירו כרבי יהודה לסמוך על העדות אפילו אחר
שלשה ימים. אֲלֵא אִי אִמְרַת שרבי יהודה בן בבא לְחוּמְרָא פְּלִיג
שאפילו בתוך שלשה ימים פעמים שאי אפשר להכיר את המת,
נמצא שאחר שלשה ימים אין מי שהתירו להעיד על המת, אם כן
אִינְהוּ דְּעֵבִיד בְּמֵאִיר – כמי שטעה פסקו אמוראים אלו להחזיר על
פי עדות שלאחר שלשה ימים.

דוחה הגמרא את הראיה: שְׁאֵנִי מֵאִיר דְּצִמְתִּי – שונה הדין באופן
שהגוף היה במים, שדרך המים שהם צומתים את צורת הפנים
ואינם מאפשרים לזה להתנפח ולהשתנות, ובאופן זה המת ניכר
אפילו אחר זמן מרובה ומעידין עליו.

מקשה הגמרא: וְהָאִמְרַת מֵאִיר מְרוּז מִכָּה – והרי אמרת לעיל (קכ)
לגבי המעשה באדם שנחתך רגלו מן הארכובה ולמעלה, שדרך
המים להכביד את כאב המכה. מתרצת הגמרא: הִנֵּי מִלִּי הִיכָּא
דְּאִיבָא מִכָּה – דברים אלו (שמים מקלקלין) נאמרו דווקא באופן
שיש מכה, שאז מקום המכה מתנפח מחמת המים, אֲבָל הִיכָּא
דְּלִיבָא מִכָּה – אבל כאשר אין מכה, כגון במעשים אלו שבהם גופו
של הטובע היה שלם, מִיִּצְמָת צִמְתִּי – המים צומתים את הגוף ואין
מניחים לו לתפוח, ולכך העידו עליו.

הגמרא מפרשת מה שנתבאר: וְהִנֵּי מִלִּי דְּכִי אִסְקִיה חַיִּיהָ בְּשִׁחְתָּהּ
– דברים אלו שגוף ששהה במים ניתן להכירו אף לאחר שלשה
ימים נאמרו דווקא באופן שכאשר העלוהו מן המים ראוהו העדים

שמות ואשתו מותרת להינשא.
הגמרא דוחה חילוק זה: ולא היא – אין הדין כן, אלא לא שנא
איניש דעלמא ולא שנא צורבא מרבנן – אין הבדל בין סתם אדם
לתלמיד חכם, בשניהם הדין שדעבד – אם כבר נישאה לאחר על
פי עדות שבעלה טבע במים שאין להם סוף, אין – הרי הוא רשאי
לדור עמה. אבל לכתחלה לא תינשא. שיש לחוש שמא בעלה חי.
ברייתא המביאה מעשה בענן זה: תניא בברייתא, אמר רבן
גמליאל, פעם אחת הייתי מחלף בספינה, וראיתי ספינה אחת
שנשכרה וטבעו האנשים שהיו בה, והייתי מצמרער על תלמיד חכם,
שהיה בה בספינה ומן הסתם טבע, ומנו – ומיהו אותו תלמיד חכם,
רבי עקיבא. וכשעליתי בנפש, בא רבי עקיבא בעצמו ונשכר ודן לפני
בהלכה. אמרתי לו, בני, מי העלך מן הים. אמר לי, דף –י-קרוש של
ספינה נודמן לי ואחותי בו ושטתי על המים, וכל גל וגל שבא עלי
להשליכני מן הדף, נענעתי לו ראשי – השפלתי ראשי בפניו והוא
עבר מעלי. מוסיפה הגמרא: מכאן אמרו חכמים, אם יבואו רשעים
על אדם להרע לו, ינענע לו ראשו. כלומר, יכנע להם ולא יתגרה
בהם, עד שיעברו מעליו. מסיים רבן גמליאל את המעשה: אמרתי
באותה שעה, כמה גדולים דברי חכמים שאמרו, הטובע במים שיש
להם סוף אשתו מותרת להינשא, אבל טבע במים שאין להם סוף
אשתו אסורה להינשא, משום שתמיד יש לחוש שמא ניצל ויצא
באיזה אופן.
מעשה נוסף: תניא, אמר רבי עקיבא, פעם אחת הייתי מחלף
בספינה, וראיתי ספינה אחת שמספרת בהם, והייתי מצמרער על
תלמיד חכם שהיה בה ומן הסתם טבע, ומנו – ומיהו אותו תלמיד
חכם, רבי מאיר. וכשעליתי למדינת קפומקא, בא רבי מאיר בעצמו
ונשכר ודן לפני בהלכה. אמרתי לו, בני, מי העלך מן הים. אמר לי,
גל מרדני – מסרני לחברו – לגל אחר, וחברו – ואותו גל מסרני
לחברו – לגל אחר, עד שהקיאני הגל לנפש. מסיים רבי עקיבא את
המעשה, אמרתי באותה שעה, כמה גדולים דברי חכמים שאמרו,
הטובע במים שיש להם סוף, אשתו מותרת להינשא, אבל טבע
במים שאין להם סוף, אשתו אסורה להינשא.
הגמרא מביאה ברייתא הדנה באופנים אחרים שבהם לא ראו
העדים בבירור שהבעל מת: תנו רבנן בברייתא, נפל לגזב אריות,
אין מעידין עליו שמת להתיר את אשתו להינשא, משום שחוששים
שלא ניצל. אבל אם נפל לחפורה –י-בור – מלאה נחשים ועקרבים,
מעידין עליו שמת. רבי יהודה בן בתירא אומר, אף אם נפל לחפורה
מלאה נחשים ועקרבים, אין מעידין עליו שמת, משום דתרישינן –
שחוששים אנו

יכול לראות, ושם יצא חי, ולפיכך לא ראוהו העדים. לאחר
ששמעו זאת ונמנעו מלגדותו. קרי שמואל עליה דרב – שמואל
קרא על רב את הפסוק (משלי יב כא) לא יאנה לצדיק כל און שכן
שמרו עליו מהשמים שלא תבוא תקלה על ידו לנדות את רב
שילא שלא כדין. קרי רב עליה דשמואל – ורב קרא על שמואל את
הפסוק (שם יא יד) ותשועה ברב ויעין, שמשום שנתייעץ עם שמואל
באה לו תשועה, שלא בא לידי מכשול של נידוי שלא כדין.
הגמרא מביאה ברייתא נוספת, המלמדת שיש לחוש בטובע במים
שאין להם סוף שמא עדיין חי הוא: תניא בברייתא, אמר רבי,
מעשה בשני בני אדם שהיו מבקורין – פורשים רשתות
במים לצוד בהם דגים בידו, ונכנס אחר מהם למחילה של דגים
שחופרים הדגים בצד הנחר סמוך לשפתו, ואינה מלאה מים אלא
בגובה מי הנחר, ועמד בתוכה והגביה צווארו למעלה מן המים,
ונשקעה החמה, ולא ראה בחורשך את פתחה של המחילה, ולא יכל
לצאת הימנה. ובין שראה חברו שאינו יוצא מן המים, שקה חברו
שיעור ומן של ברי שתצא נפשו, ובא והודיע בתוך ביתו של הטובע,
שטבע ומת. למחר, וקרה החמה ויחזיר הטובע את פתחה של
המחילה ויצא הימנה, ובא ומצא חספס גדול בתוך ביתו,
שהספידוהו משום שחשבוהו למת. אמר רבי, כמה גדולים דברי
חכמים שאמרו, הטובע במים שיש להם סוף אשתו מותרת, אבל
הטובע במים שאין להם סוף אשתו אסורה, שהרי כאן כולם סברו
שמת ולבסוף ניצל על ידי מחילה של דגים. שואלת הגמרא: אי
הכי – אם אכן אפשר להינצל על ידי מחילה של דגים ואין להעיד
על הטובע שרואי מה, אם כן בטובע במים שיש להם סוף נמי
ליחוש – גם נחשוש למחילה של דגים, שמא נכנס למחילה ועדיין
חי הוא. משיבה הגמרא: במים שיש להם סוף, מחילה של דגים לא
שכיחא – אינה מצויה, ולפיכך אם שזה העד כדי שתצא נפשו של
הטובע, אין חוששים שמא מחילה הוא, ועדיין חי הוא, אלא
משיאים את אשתו על פי עדות זו, שרואי מה.
הגמרא מבארת באיזה אופן חוששים במים שאין להם סוף
שהטובע נשאר בחיים: אמר רב אשי, הא דאמרו רבנן שהטובע
במים שאין להם סוף אשתו אסורה לינשא, משום שחוששים שיצא
חי, הני מילי – דין זה הוא דווקא באיניש דעלמא – באדם רגיל
שאינו מפורסם, אבל צורבא מרבנן – תלמיד חכם שטבע במים
שאין להם סוף, לא – אין חוששים לאסור את אשתו. שכן אי
דפליק – שאם היה עולה מן המים, אפילו במקום רחוק, קלא אית
לית – יש לו קול, והיה הדבר מתפרסם חמת חשיבותו של אותו
תלמיד חכם, וכיון שלא יצא קול כזה, יש להוכיח מכך בוודאות

במאות דף קכא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קסג

רחמים, בשעה ראשונה מאז שנפלה אִמֶּר לָהֶם שְׁלוֹם לָהּ, וכן בשעה
שְׁנִיָּה מאז שנפלה, אִמֶּר לָהֶם שְׁלוֹם לָהּ, שעדיין יכולה היא לחיות
במים. בשעה שלישית אִמֶּר לָהֶם כבר עָלְתָה מִן הַבּוֹר. ואכן כך היה
שבשעה זו עלתה מִן הַבּוֹר. וכשהגיעה לפניו אִמֶּר לָהּ, בְּתִי, מִי
הָעֶלֶךְ מִן הַבּוֹר. אָמְרָה לוֹ, וְכֵן שָׁל רַחֲלִים וְאֵיל נִזְדַּמְּן לִי וְזָקֵן
מִנְהִינוּ וְהוּא הֶעֱלֵנִי מִן הַבּוֹר. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוּסָא, וְכֵן
נָבִיא אָתָּה, שִׁדְעַת שְׂלֹא תִּמּוּת. אִמֶּר לָהֶם, לֹא נָבִיא אֲנִי וְלֹא בֶן
נָבִיא אֲנִי, אֲלֵא אִמְרִיתִי בְּדַעְתִּי, דְּכֵן שְׂאוֹתוֹ הֶצְדִּיק מִתְּעַסֵּק בּוֹ
דְּהֵינּוּ חִפְרִית בְּרוּרָה לְצוּר עוֹלֵי הָרְגִלִּים, לֹא יִתְּכֵן שֶׁיִּשְׁלַל בּוֹ וְיָרֵעַ
וְיִמּוּת עַל יְדוֹ, וּלְפִיכָךְ הֵייתִי בְּטוֹחַ שְׂתִינְעֶל.
אִמֶּר רַבִּי אֲבָא, אִף עַל פִּי בֶן שְׂטָרַח נְחוּנָא לְסַפֵּק מִים לְעוֹלֵי
הָרְגִלִּים, וּמִשּׁוּם כֵּן נִיצְלָה בְּתוֹ, מִכָּל מְקוֹם מֵת בְּנֵי בְּצִמָּא, וְלֹא
הוֹעִילוּ לוֹ זְכוּיוֹתָיו, שֶׁכֵּן דְּרַבּוֹ שֶׁל הַקְּבָ"ה לְדַקֵּק עִם הַחֲסִידִים
וּלְהַעֲנִישָׁם, שְׁנֵאמַר (תהילים נ א) 'סִבִּיבֵינִי נִשְׁעֶרָה מֵאֵד', מְלִמֵּד
שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַקֵּק עִם 'סִבִּיבֵינִי' הֵינּוּ הַצִּדִּיקִים שֶׁהוֹלְכִים
אַחֲרָיו, בְּחֹסֶת הַשְּׁעֶרָה. מְבִיאָה הַגְּמָרָא מִקּוֹר נוֹסֵף: רַבִּי חֲנִינָא אָמַר,
מִתְּקַבֵּל – דְּבַר זֶה שֶׁהַקְּבָ"ה מְדַקֵּק עִם הַצִּדִּיקִים נִלְמַד מִפְּסוּק זֶה
(שם פט ח) 'אֵל נִצְרָן בְּסוֹד קִדְשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סִבִּיבֵינִי' בְּלוֹמַר,
אֵימַת מִשְׁפָּטָיו מוֹטֵלֶת עַל 'סִבִּיבֵינִי' דְּהֵינּוּ הַצִּדִּיקִים, בְּכֵךְ שֶׁמִּקְפִּיד
עִמָּהּ יוֹתֵר עַל חֲטָאֵיהֶם וּמַעֲנִישָׁם.

משנה

משנתנו מביאה עוד דברים שהקילו בעדות על מיתת הבעל:
אֲפִילוּ אִם הָעֵד רַק שְׁמַע מִן הַנְּשִׁים שְׂאוֹמְרוֹת לִפִּי תוֹמָן מֵת אִישׁ
פְּלוֹנִי, דִּין – דִּי בִּכְר, וְיִכּוֹל לְהַעֲדִיד מִפְּיָהֶן עַל מוֹתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אִדָּם
וּלְהַתִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ לְהִינָשֵׂא. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, אֲפִילוּ שְׁמַע מִן
הַתִּינוּקוֹת שְׂאוֹמְרִים זֶה לַזֶּה, 'הֲרִי אֲנִי הוֹלֵכִין לְסַפּוֹד וְלִקְבּוֹר אֶת אִישׁ
פְּלוֹנִי', יִכּוֹל לְהַעֲדִיד עַל פִּיהֶם עַל מוֹת אוֹתוֹ פְּלוֹנִי כְּדִי לְהַתִּיר אֶת
אִשְׁתּוֹ לְהִינָשֵׂא.
מִקְבֵּלִים עֲדוּת עַל הַבֵּעַל שְׂמַת, בֵּין שֶׁהוּא וְהַעֲדָן מִתְּבַנֵּין לְהַעֲדִיד,
וּבֵין שֶׁאֵינוֹ מִתְּבַנֵּין לְהַעֲדִיד אֲלֵא מִסִּיחַ לִפִּי תוֹמּוֹ. רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בָּבָא
אוֹמֵר, בְּאוֹפֶן שֶׁהָעֵד הוּא יִשְׂרָאֵל מִקְבֵּלִים דְּבִרְיוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
מִתְּבַנֵּין לְעֲדוּת. וְאֵילוּ בְּעוֹבֵד בּוֹכְבִּים שְׂאוֹמֵר שְׂפִלוֹנִי מוֹת, אִם הָיָה
מִתְּבַנֵּין לְהַעֲדִיד אֵין עֲדוּתוֹ עֲדוּת.

גמרא

שנינו במשנה: שמע תינוקות שאומרים זה לזה 'הרינו הולכים
לספוד ולקבור את איש פלוני' יכול להעיד על פיהם. שואלת
הגמרא וְדִלְמָא לֹא אֵילִי – שְׂמַל אֵל הַלְכּוּ בְּלוֹסָף, בְּלוֹמַר נְחוּשָׁת
שְׂטַע הַתִּינוּקוֹת בְּמַה שְׂאוֹמְרוֹ, וְלֹא הָיָה לֹא הִסְפִּיד וְלֹא קָבְרָה, וְלֹא
מֵת אוֹתוֹ אִישׁ. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמֶּר רַבִּי יְהוֹדָה אִמֶּר שְׂמוּאֵל, כּוּנֹת
מִשְׁתַּנּוּ שֶׁשִּׁמַּע אֶת הַתִּינוּקוֹת דִּקְאָמְרִי 'הֲרִינוּ בְּאֵין מִלְּסַפּוֹד
וּמִלְּקָבּוֹר אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי' שֶׁכֵּיוֹן שֶׁדִּיבְרוּ עַל מַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה, אִפְשָׁר
לְהַעֲדִיד עַל פִּיהֶם.
שואלת הגמרא: וְדִלְמָא קִמְצָא בְּעֵלְמָא שְׂכִיב לִיָּה – וְנִחְשׁוֹשׁ שְׂמַא
רַק חֲגַב אוֹ נִמְלָה דְּמִיתִי הַתִּינוּקוֹת, וְאִסְיָקוּ לִיָּה עַל שְׂמִיָּה – וּקְרָאוּ
לוֹ כְּשִׁמוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי בְּדֶרֶךְ שִׁשְׁחָק, וְעָלִיו הֵם מִסְפָּרִים שְׂמַת וְנִקְבָּר
וְנִסְפָּד. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: מְדוּבָר בְּאוֹפֶן דִּקְאָמְרִי 'בֵּין וְכֵן רַבְּנֵי הוּוּ
הָתָם, בֵּין וְכֵן סִפְּדִי הוּוּ הָתָם' – כֵּךְ וְכֵךְ חֲכָמִים הָיוּ שֶׁם, כֵּךְ וְכֵךְ
סִפְּדִינִים הָיוּ שֶׁם, שֶׁכֵּיוֹן שֶׁהוֹכִירוּ דְּבָרִים אֵלּוּ וְדָאִי שְׂהִיתָה זֶה לַוִּיהָ
אִמְרִיתִי, וְאִפְשָׁר לְסַמּוֹךְ עַל שִׁיחָתָם שְׂמַת אוֹתוֹ פְּלוֹנִי, כְּדִי לְהַשִּׂיא
אֶת אִשְׁתּוֹ.
שנינו במשנה: 'רבי יהודה בן בבא אומר וכו' וְעוֹבֵד בּוֹכְבִּים אִם
הָיָה מִתְּבַנֵּין וְכו' אֵין עֲדוּתוֹ עֲדוּת'. שְׂמוּאֵל מִפְּרַשׁ אֶת דִּין הַמִּשְׁנָה:
אִמֶּר רַבִּי יְהוֹדָה אִמֶּר שְׂמוּאֵל, לֹא שָׁנוּ שְׂעוּבָד כּוֹכְבִּים שְׂנִתְּכוּן
לְהַעֲדִיד אֵין מִקְבֵּלִים אֶת עֲדוּתוֹ, אֲלֵא בְּאוֹפֶן שֶׁנִּתְּבַנֵּין לְהַתִּיר אֶת
אִשְׁתּוֹ שֶׁל הַמֵּת לְהִינָשֵׂא, אֲבָל אִם נִתְּבַנֵּין רַק לְהַעֲדִיד עַל מִיתַת
הַבֵּעַל וְלֹא לְהַתִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ לְהִינָשֵׂא, עֲדוּתוֹ עֲדוּת. מְבִאֵר
הַגְּמָרָא: הֲרִי יִרְעִינָן – כִּיצַד יוֹדְעִים אִם נִתְּכוּן אוֹתוֹ עוֹבֵד כּוֹכְבִּים

שְׂמָא חֲבֵר הוּא – יוֹדַע לְחֵבֵר נְחוּשִׁים וְעַקְרָבִים לְמִקּוֹם אֶחָד עַל יְדֵי
לְחָשִׁים, וְכֵךְ נִיצַל מִדָּה.
מְבִאֵר הַגְּמָרָא אֶת טַעְמוֹ שֶׁל תְּנָא קָמָא שְׂאִינוּ חוּשֵׁשׁ לְכֵךְ: וְתָנָא
קָמָא סַבְר, שְׂאִף חֲבֵר אֲנִי אִיצְנָא – אֲגַב שְׂדַחְקֵם כְּשִׁנְפֵּל עֲלֵיהֶם,
הָרִי הֵם מִיָּנִי לִיָּה, וְבוֹדָאִי מֵת עַל יְדֵי נְשִׁיכָתָם וְעַקִּיצָתָם.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הִדְנָה בְּאוֹפִנִים נוֹסִפִּים: תָּנִי רַבְּנֵן בְּבִרְייתָא,
נִפְּל לְתוֹךְ בִּבְשֵׁן הָאֵשׁ, מְעִידִין עָלָיו שְׂמַת, מִשּׁוּם שׂוּדָאִי נִשְׂרָף וְלֹא
נִיצַל. וְכֵן אִם נִפְּל לְיֹדָה וְסִיר גְדוֹל מְלֵאָה יֵין וְשִׁמֶן שְׂעוּמַת עַל
גְּבִי הָאֵשׁ וְרוֹתַחַת, מְעִידִין עָלָיו שְׂמַת. דַּעַה חוֹלְקִת: מִשּׁוּם רַבִּי אֲחָא
אָמְרוּ, דְּוּקָא אִם רָאוּ שְׂנִפֵּל לְתוֹךְ יוֹרָה שֶׁל שִׁמֶן וְרוֹתַח, מְעִידִין עָלָיו
שְׂמַת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְבַעֵר, כְּלוֹמַר, שְׂבִאשְׁרֵי הָאֵדָם נוֹפֵל לְתוֹךְ
הַיּוֹרָה הַשְּׂמֵן נִיתָּו מִן הַיּוֹרָה לְתוֹךְ הָאֵשׁ וּמִבְעִירוֹ, וְכֵיוֹן שֶׁרְגִלִּיו
נְכוּוִים אֵינוֹ יִכּוֹל לְצַתָּא, וּדְאִי מֵת. אֲבָל אִם נִפְּל לְתוֹךְ יוֹרָה שֶׁל יֵין
רוֹתַח, אֵין מְעִידִין עָלָיו שְׂמַת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְהַיֵּין מְכַבֵּה אֶת הָאֵשׁ,
שְׂבִשְׁעַת נִפְלִיתוֹ לְיוֹרָה, הֵינּוּ שְׂבִיּוּרָה נִיתָּו עַל הָאֵשׁ וּמִכְבָּה אוֹתָהּ.
וְאִף שְׂאִינוּ יִכּוֹל לְצַתָּא מִיֵּד כֵּיוֹן שֶׁנְּכוּוֹ רְגִלִּיו מִהֵינּוּ הַרוֹתַח, מִכָּל
מְקוֹם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמַת יֵצֵא לְאַחַר זָמַן כְּשֶׁנִּשְׁתַּקְרָרָה הַיּוֹרָה, שְׂהִיר
כְּבַתָּה הָאֵשׁ מִחַמַּת הַתּוֹת הֵינּוּ, חֲכָמִים מְשִׁיבִים: אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים
לְרַבִּי אֲחָא, תְּחַלְתּוּ מְכַבֵּה וְסוֹפֵי מְבַעֵר – אֲמַנְם בְּתַחֲוִילָה הֵינּוּ
מִכְבָּה מַעֲט אֶת הָאֵשׁ, אֲבָל לְאַחַר מִכָּן הָיָה שְׂבָה לְבַעוֹר יוֹתֵר
מִבְּתַחֲוִילָה, וּלְפִיכָךְ אִף בֵּינָן יֵשׁ לֹמַר שׂוּדָאִי מֵת, וּמַעֲדִידִין עָלָיו.
שְׂנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: אִמֶּר רַבִּי מֵאִיר, מְעַשֶּׂה בְּאַחַד שְׁנֵפֵל לְבּוֹר הַגְּדוֹל וְכו'
וְעַלָּה לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים. רַבִּי מֵאִיר הִבִּיא רְאִיָּה מִמַּעֲשֵׂה זֶה
לְשִׁיטָתוֹ, שְׂאִפִּילוּ נַעֲלָם הַבֵּעַל בְּמִים שִׁישׁ לָהֶם סוּף, אֵין זֶה וּדְאִית
שְׂמַת וְאֵין לְהַתִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ. הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְּבִיאָה אֶת
תְּשׁוּבַת חֲכָמִים לְרֵאשִׁיָּה זֶה: תָּנִינָא בְּבִרְייתָא, אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי
מֵאִיר, אֵין מִיָּבִירִין מְעַשֶּׂה נְפִים לְהִבִּיא מִדָּם רְאִיָּה, שְׂהִיר אִף
לְשִׁיטָתָךְ הָיָה לוֹ לְמוֹת שֶׁם מִחַמַּת דְּבַר אַחַר וְאִירַע נִסַּ שְׂלֹא כְּדֶרֶךְ
הַטָּבַע. מְבִאֵר הַגְּמָרָא: מֵאִי מְעַשֶּׂה נְפִים שְׂהוֹכִירוּ חֲכָמִים
בְּתְשׁוּבָתָם שְׂאִף רַבִּי מֵאִיר יֵשׁ לוֹ לְהוֹדוֹת בּוֹה, אִילִיקָא – אִם נִאֲמַר
שְׂהַנֵּס הוּא שְׂנִשְׂאָר חִי, אִף דִּלָּא אֲבִיל וְלֹא אִישְׁתִּי – שְׂלֹא אֲבָל וְלֹא
שְׂתָה בְּשִׁלְשָׁה יָמִים שְׂהִיָּה בְּתוֹךְ הַבּוֹר. אֵין לֹמַר כֵּן, וְהִתְבָּרִי – הָרִי
כְּתוּב לְגַבִּי הַצּוּם שְׂגוּרָה אִסְתֵּר (אסתר ד טו) 'צוּמוּ עָלַי וְאֵל תִּאֲכָלוּ
וְאֵל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשָׁת יָמִים לִילָה יוֹם, וְבוֹדָאִי שְׂאִסְתֵּר לֹא סִמְכָה בּוֹה
עַל הַנֵּס, וְעַל כְּרוּךְ שְׂאִדָם יִכּוֹל לְהַתְקִיִּים לֵלֹא אֲכִילָה וְשִׂמְחָה
שְׁלֹשָׁה יָמִים. אֲלֵא הַנֵּס בַּמַּעֲשֵׂה זֶה הָיָה דִּלָּא נִיָּם – שְׂאוֹתוֹ הַטּוֹבַע
לֹא יִשָּׁן בַּמִּשְׁךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים. דְּאָמְרִי רַבִּי יוֹחָנָן, הָאוֹמֵר 'שְׂבִיּוּרָה שְׂלֹא
אִישָׁן שְׁלֹשָׁה יָמִים', מִלְּקִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם שֶׁנִּשְׁבַּע שְׂבִיעַת שׁוּא, וְיִישָׁן
לְאַחֲרָיָה, שֶׁכֵּן אִי אִפְשָׁר לְהַתְקִיִּים שְׁלֹשָׁה יָמִים לֵלֹא שִׁינָה. וְאִף אִדָּם
זֶה כֵּיוֹן שֶׁיֵּצֵא מִזְּהָמִים לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים וְשִׁלְשָׁה לִילוֹת לֵלֹא
שִׁינָה הָרִי זֶה נִסִּי.
מְבִאֵר הַגְּמָרָא: וְרַבִּי מֵאִיר, מֵאִי מְעַמָּא סַבְר שְׂלֹא הָיָה כֹּאֵן מַעֲשֵׂה
נִסִּים, וְלִכֵּן הוֹכִיחַ מִכֹּאֵן שֶׁיִּכּוֹל אִדָּם לְחַיּוֹת שְׁלֹשָׁה יָמִים מִתַּחַת
הַמִּים. אִמֶּר רַבִּי בְּהִנָּא, הוּא סַבְר דְּבִיפִין עַל גַּב בִּיפִין הוּוּ – כִּמֵּין
בְּנִינִים וְאוֹלְמוֹת הָיוּ שֶׁם, וְנִשְׁעַן עֲלֵיהֶם וִישָׁן מַעֲט, וּמִמִּילָא אֵין זֶה
מַעֲשֵׂה נִסִּים. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא לְבֹאֵר מִדּוּעַ חֲכָמִים חִלְקוּ עַל רַבִּי
מֵאִיר בּוֹה: וְרַבְּנֵן יִשִּׁיב, שְׂאוֹתָם הַכִּיפִין' שְׂהִיו בְּבוֹר הַמִּים, דְּשִׁישָׁא
הוּוּ – הָיוּ שֶׁל שִׁישׁ, שְׂהֵם חִלְקִין וְאִי אִפְשָׁר לְהִסְמֵךְ עֲלֵיהֶם. וְכֵיוֹן
שְׂלֹא הָיָה יִכּוֹל לְהִסְמֵךְ, וְגַם לִישָׁן מַעֲמוּד אֵינוֹ יִכּוֹל, אִם כֵּן עַל
כְּרוּךְ הָיָה זֶה מַעֲשֵׂה נִסִּים, וְאֵין מְבִיאִין רְאִיָּה מִמַּעֲשֵׂה נִסִּים.
תְּשׁוּבַת רַבִּי מֵאִיר: וְרַבִּי מֵאִיר יִשִּׁיב לָךְ, אִף שְׂהִכִּיפִין הָיוּ שֶׁל שִׁישׁ
וְחִלְקִים, מִכָּל מְקוֹם אִי אִפְשָׁר דִּלָּא מִסְרִף וְנִיָּם שְׂהִיָּה – לֹא יִתְּכֵן
שְׂלֹא הָיָה יִכּוֹל לְהִיאַחֲזוּ בְּהֵן וְלִישָׁן מַעֲט, נִמְצָא אִם כֵּן שְׂאִין זֶה נִסִּי
שְׂנִיצוֹל, וְאִפְשָׁר לְהִבִּיא מִמַּעֲשֵׂה זֶה רְאִיָּה, שֶׁיִּכּוֹל אִדָּם לְחַיּוֹת
בְּמִים יוֹתֵר מִשִּׁיעוֹר עַד שְׂתַצָּא נִפְשׁוֹ.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה נוֹסֵף בַּעֲנֵין נִפְלִיא לְמִים: תָּנִי רַבְּנֵן בְּבִרְייתָא,
מְעַשֶּׂה בְּבִתּוֹ שֶׁל נְחוּנָא חוֹפֵר שִׁיחִין וְשְׂהִיָּה חוֹפֵר בְּרוּרָה מִים
לְצוּרֶךְ עוֹלֵי רְגִלִּים, שְׁנֵפֵלָה לְבּוֹר הַגְּדוֹל שֶׁל מִים, וְכָאֵן וְהוֹדְעוּ
לְרַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוּסָא שְׂנִפְלָה בְּתוֹ שֶׁל נְחוּנָא, כְּדִי שֶׁיִּבְקֶשׁ עֲלֵיהָ

37 חסא שישמע דברי, 'מבע קסא' כששמע את הכרזתו, אמר רב
38 נחמן בצער, 'האלקים' - לשון שבעה) אכלו כנורי לקסא' - אכלו
39 הדגים את חסא. מדיבוריה דרב נחמן - על פי דברי רב נחמן אמר
40 דביתיה דקסא ואינסבא - הלכה אשתו של חסא ונישאה, ולא אמר
41 לה חכמים ולא מיד כלומר, לא הוציאו אותה מבעלה השני.
42 רב אשי לומר דין ממעשה זה: אמר רב אשי, שמע מינה, הנה דאמור
43 רבנן - מוכח מכאן שמה שאמרו חכמים (לעיל ע"א) שהנופל למים
44 שאין להם סוף אשתו אסורה, הני מילי - דין זה נאמר רק לכתחלה
45 קודם שנישאת, אבל בדיעבד אי נסיב - אם נישאת כבר על פי
46 עדות זו לא מפקינן לה מינה - אין מוציאים אותה מבעלה השני,
47 שהרי חסא טבע במים שאין להם סוף, ולא הוציאו את אשתו
48 מבעלה השני.
49 הגמרא מביאה גירסא אחרת לאותו מעשה: איבא דאמרי - יש
50 אומרים שכן היה המעשה, שכאשר שמע רב נחמן את הכרזתו
51 של הנכרי, אנסקה רב נחמן לדביתהו - התיר רב נחמן בפירוש
52 לאשתו של חסא להינשא, משום דאמר רב נחמן, קסא נכרא רבה
53 איתיה - אדם גדול (מפורסם) הוא, ולכן אם איתא דסליק - אם אכן
54 ניצל ועלה מן המים במקום אחר, קלא אית ליה למילתא - היה
55 יוצא קול על כך, וכיון שלא שמענו שעלה, מוכח שטבע ומת,
56 ואשתו מותרת לכתחילה להינשא. דוחה הגמרא סברא זו: ולא
57 היא - אין הדין כן, אלא לא שמע נכרא רבה, לא שמע לאו נכרא
58 רבה - אין הבלד בין אדם גדול לשתם אדם, בשנים הדין הוא
59 בטבע במים שאין להם סוף, דיעבד - אם נישאת כבר לאחר אין
60 ו-כן, מתירים לה להישאר עם בעלה. אבל לכתחלה, לא תינשא.
61 מביאה הגמרא מעשה נוסף לענין נכרי שהסיד לפי תומו על מות
62 הבעל: הוה עובד פוקבים דהוה קאמר ליה לישראל - מעשה
63 בעובד כוכבים שאמר ליהודי קטול אפסקתא, ושיד לחיאי בשבתא
64 בקרין שחת ושים לפני בהמותי, והיה זה בשבת, ואי - ואם לא
65 תעשה כר, קטילנא לך בדקטילנא לפלוגי בר ישראלי - אהרונ אומר
66 כפי להרגתי את פלוני היהודי, דאמרי ליה - שאמרתיו לו בשל
67 קדשה בשבת, ולא בשל לך, וקטילתיה - והרגתיו. שמעיה דביתהו -
68 שמעה אשתו של אותו פלוני שהנכרי סיפר עליו שהרג אותה,
69 ואתאי לקמיה דאבי - ובאה לפני אביי לשאלו האם יכולה היא
70 להינשא על פי דברי הנכרי, שהיתה - עיכב אותה אביי ולא ענה
71 לה במשך

1 להתירה להינשא או להעיד סתם שמת. אמר רב יוסף, אם בא
2 העובד כוכבים לבית דין ואמר 'איש פלוני מת, השיאו את אשתו',
3 והו נתפזין להתיר שאין מקבלים את עדותו. אך אם אמר 'איש
4 פלוני מת' קתם, ולא הוסיף לומר 'השיאו את אשתו', והו נתפזין
5 לעדות שמקבלים את עדותו.
6 ריש לקיש מפרש כשמואל: איתמר נמי, אמר ריש לקיש, לא שנו
7 במשנתנו שעובד כוכבים המעיד בכוונה אין מקבלים את עדותו,
8 אלא כשנתפזין העובד כוכבים להתיר את האשה להינשא, אבל אם
9 נתפזין רק להעיד שפלוני מת, ולא להתיר את אשתו עדותו עדות.
10 דעה החולקת: אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש, וכי לא בך היה
11 מעשה באישעיא ברבי, (שהתירם) - שנחלק עם שמיים
12 ושמעיה וקנים, וכך אמר להם, לא שנו במשנתנו שעובד כוכבים
13 המתכוין להעיד אין עדותו מתקבלת, אלא כשנתפזין להתיר את
14 האשה להינשא, אבל אם נתפזין רק להעיד ולא להתיר, עדותו
15 עדות, ולא הורו לו חכמים, אלא סברו שהפילו לא נתכוין להתיר
16 אלא להעיד בלבד, אין עדותו מתקבלת. והרי הלכה כחכמים
17 שהם הרבים.
18 ריש לקיש טוען לרבי יוחנן: אלא לשיטתך, מתניתין דקתני -
19 משנתנו ששנינו 'ובעובד פוקבים אם היה מתפזין אין עדותו עדות'
20 והיינו אפילו במתכוין להעיד, ומשמע שבאופן שלא נתכוין להעיד
21 כלל מקבלים עדותו, ומתירים את האשה להינשא, ה"כ משפטי
22 לה - כיצד תמצא אופן שלא נתכוין לא להעיד ולא להתיר. משבי
23 רבי יוחנן: מצינו זאת באופן שמיים לפי תמו - שמספר לפי תומו
24 מעשה שהיה, ואינו מתכוין להעיד כלל. כי ההוא - כמו שהיה
25 מעשה בבכרי אחד דהוה קאמר ואיל - שהיה מכריז והולך 'מאן
26 איבא בי חיאי, מאן איבא בי חיאי' - מי נמצא כאן מאנשי ביתו
27 של חיאי, מי נמצא כאן מאנשי ביתו של חיאי, שישמע את דברי,
28 'שביב' (מת) חיאי'. ואנסכה רב יוסף לדביתהו - והשיא רב יוסף
29 את אשתו על פי עדות זו, כיון שנכרי זה היה מספר לפי תומו.
30 הגמרא מביאה מעשה נוסף: הוה דהוה קאמר ואיל - נכרי אחד
31 היה מכריז והולך, ווי ליה לפרשא וחיאי דהוה בפומבדיתא, דשביב
32 - אי לו לאותו פרש וזיו שהיה בפומבדיתא, שמת. ואנסכה
33 - והשיא] רב יוסף ואיתמיא - ויש אומרים] רבא, לדביתהו - את
34 אשתו של אותו פרש, על פי עדות זו.
35 מעשה נוסף בענין זה: הוה דהוה קאמר ואיל - נכרי אחד היה
36 מכריז והולך, 'מאן איבא בי קסא' - מי נמצא כאן מאנשי ביתו של